

עת לדרוש

פרשת תצווה | י"ג באדר ה'תש"ע | גליון מס' 36

מפרשת תצווה לפורים:

מתחפשותו של כהן גדול למוניטין של מרדכי היהודי/ שרגא בר און

המציאות בה בתחפשות. בכל זאת ואולי בגלל זאת, המגילה היא הטקסט הקיומי ביותר שהעמידה המסורת היהודית. היא עוסקת בעצם הקיום וברבדי הזהות הבסיסיים ביותר ולא באידיאולוגיות הגדולות. העלילה בפשטה נרקמת, מתקדמת ונפתרת בכח היצרים האנושיים, אנושיים מדי - היצרים האנושיים, אנושיים מדי - של כבוד, קידום, הישרדות, שארות ותאוה; ועם זאת קשה שלא לחוש שמארג יצרי זה אינו אלא תחפוש לצורך האנושי בחריגה עצמית ובאמונה.

הבורלסקה של המגילה מגיעה לשיאה בסצינת ההיפוך הנפלאה שבה מלביש המן את מרדכי בבגדי המלך ומרכיב אותו על סוסו וקורא לפניו ברחובות שושן הבירה: "ככה עשה לאיש אשר המלך חפץ לפסוקים יכול בקלות לדמיין את קרנבל התחפשות. אפילו המהדרין בעד דלא ידע חשים ש"המלך" שבשמו מרכיב המן את מרדכי אינו רק אחשוורוש גם אם הכתר כתר, והבגדים בגדיו והסוס סוסו. את הצהרת האמונה הגדולה הזו, הנאמרת דווקא מפיו של המן, אפשר וצריך להוציא מן הקונטקסט.

מרדכי של חכמינו זכרונם לברכה מבין את סוד התחפשות שלובשת המציאות ושהוא עצמו לובש לאורך המגילה:

"כי גדול מרדכי בבית המלך ושמעו הולך בכל המדינות" - יצא לו מוניטין בעולם. ומה מוניטין שלו? שק ואפר מכאן ועטרת זהב מכאן (ב"ר לט).

עטרת הזהב לא עלתה למרדכי לראש. כמשנה למלך הוא מטביע את דיוקנו על שני צדי המטבע ומלמד את מה שכלנו יודעים עמוק בפנים: הגורל עדיין מתהפך לו. התרופה לתעתועי הגורל אינה בלהחזיק בכמה שיותר מטבעות ולהתהדר בכמה שיותר לבושים. הרפואה נעוצה באופן שבו עיצבה המגילה עצמה את ימי הפורים לדורות - בחגיגה של סולידריות חברתית, של נתניה הדדית ושל דאגה לחלשים. של הזכות האנושית לאושר שכשתבוא מידי אדם תקבל את אישורה מריבונו של עולם.

שבת שלום ופורים שמח!

פרשת תצווה עוסקת בהרחבה בבגדי הכהונה. הגמרא יוצרת קשר הדוק בין הבגדים לכהונה: 'והגרת אותם אבנט וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהונה לחוקת עולם' (שמות כט, ט) - "בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם

אין כהונתם עליהם". הבגד עושה את האדם? לא בדיוק! ישראל שילבש בגדי כהונה אינו אלא מתחזה, ישראל בתחפוש. עם זאת, כהן מחוסר בגדים ישלם בחייו. על המילים "ולא ימות" (כח, לה) הנוגעים לכהן הגדול מביא הרמב"ן את המדרש הנועז המבאר את סגולתם של אבני החושן, שמצילים את הכהן ממיתה:

"ר' יהושע בשם ר' לוי אומר: משל לכן מלכים שהיה פדגוג נכנס אצלו מלמד על בנו סניגוריא והיה מתירא מן העומדים עליו שמה יפגעו בו. מה עשה? הלבישו פורפירא שלו שיהיו רואין אותו מתיראין ממנו. כך אהרון היה נכנס בכל עת לבית קדש הקדשים ואילולי זכויות הרבה שהיו נכנסות עמו ומסייעות אותו לא היה יכול ליכנס, למה? שהיו מלאכי השרת שם. מה עשה הקב"ה? נתן לו דמות לבושי הקודש, שנאמר: "וילבש צדקה כשריון" (ישעיה נט ז).

הקב"ה עצמו מלביש את אהרון בתחפוש כדי להרתיע את מלאכי השרת, אבל התחפוש אינה מעטה חיצוני שנועד לחפות על ריקנות פנימית, אלא סימון של יחסי אמון, של אינטימיות ושל מידותיו התרומיות של לובש הבגדים לכבוד ולתפארת.

מה רב המרחק בין יחסה הרציני לבגדים של פרשת השבוע לבין פרודיית הלבושים שבמגילת אסתר.

ההתחפשות היא בפורים מונהג מאוחר יחסית, אך משקפת היטב את רוחו של החג. המגילה מתעתת - רבת תעלולים ותפוכות. דומה שכל

סמדר מונק
050-8808898
מעצבת גרפית

העלון "עת לדרוש" מופק על ידי צעירי נאמני תורה ועבודה

צעירי נאמני תורה ועבודה היא תנועה של צעירים ציונים דתיים השואפים לגשר בין החיים הדתיים לחיים המודרניים ולהתמודד עם הקונפליקטים העולים מכך. אנו מאמינים שנוכל לעצב את תפישתנו תוך הקשבה ודיון עם בעלי דעות שונות.

ברצוננו להעלות בקרב הציבור הציוני דתי בפרט, ובציבור בכלל דיון בנושאים כגון: דת ומדינה, מעמד האישה, צדק חברתי ודומיהם - נושאים בוערים הצריכים לעמוד בראש סדר יומו של כל אדם השואף לחיות חיים דתיים בעולם המודרני.

אנו מקווים ליצור חיים דתיים משמעותיים וערכיים באמצעות דיון פתוח ופומבי על המתרחש בחברה בכלל ובציבור הדתי בפרט. אנו נשמחים לקבל את הקול הדתי המתחדש, קול המעורה בתרבות הישראלית העכשווית כמו גם בעולם הדתי לכל ענפיו ורבדיו.

נשמח לקבל תגובות והערות אנא כתבו לנו והגיבו:
email: etlidrosh@gmail.com

מערכת: רני חזון וייס, אסף שניאור, יותם ברום ומני אריאב.

העלון יוצא בסיוע קרן: poppers-prins stichting
לתרומות ולפרסום, ניתן לפנות למשרדנו: 03-6072739
הפקה והפצה: פורטל פורטל הפצה בע"מ.
טל. 03-9239111. 03-9239393. opf

"אמר אויב ארדוף אשיג"
(שמות, ט"ו, ט')

יש והצעת
מאבדת אותי
ואני
רוךך
אחריה
מתנשף
כמעט שתופס.

אחוז אכזבה
ללא הצלחה
מתישב בכרסך

נח
ונרנע
והיא כצוחקת
כמו מחקה

איתי
נחה ומתישבת
בדיוק
בתוכי.

והיא
חמקמקה שפמותר.

אני לא מרפה
שואף
ומתאמץ
ושוב
שפמעט ותופס.

אסף שניאור

מנהיגות
חיוניות
דתית

התוכנית מונחית על ידי אנשי/ות רוח, הגות ומעשה מובילים/ות בציבור החינוכי-דתי. הפעילים ב"נאמני תורה ועבודה", "קולך-פורום נשים דתיות", "יב בחשוון" ו"מרכז יעקב הרצוג".

אם את/ה עוסקת/ת בתחום החינוך, מאמין/נה ורואה שליחות בעבודתך, בעלת יכולת מנהיגות-מקומך איתנו! הפונים שיבחרו יצרו קבוצת איכות אשר תקיים מפגשים קבוצתיים במהלך שנה"ל הקרובה ובנוסף כל אחד/ת יזכה/תזכה להנחיה, ליווי וקידום לפרויקט האישי שלו/ה.

* ההשתתפות בתוכנית מותנת בנוכחות בכל המפגשים * מילכה למתאימים/ות

לפרטים: manhig.mechanech@gmail.com
www.toravoda.org.il

אם החינוך אינו רק מקצוע עבורך אלא דרך חיים

אם את/ה מחויבת/ת להלכה ומחוברת/ת לתרבות הישראלית

אם הגית תוכנית חינוכית וברצונך ליישמה

יש לך הזדמנות להצטרף לקבוצת איכות - תוכנית עוברים לעשייתה יוצאת לדרך!

צעירי נאמני תורה ועבודה

Save the date for one of the most pivotal events of the year

Groundbreaking Conference on the Future of Orthodoxy in Israel

Start the day with Shachrit lead by Yehuda Solomon of the Moshav Band.

Topics include: new media and the religious community, orthodox women in the arts, educating versus indoctrinating, alternative medicine from a halachic perspective, the new kosher gourmet, and understanding tzedekka during the global economic downturn.

Panel: Polarization in the Religious Community: Is Modern Orthodoxy an Endangered Species?

Join the discussion Thursday April 1st
Begin Center, Jerusalem
Sessions offered in Hebrew and English
Babysitting offered on site

For more information contact Ne'emanei Torah Va'avodah
email: neemaney@toravoda.org.il website: toravoda.org.il
Phone: 03-607-2739 / 03-607-2739 (leave a message if no answer)

שרגא בר און-מורה, מחנך ועמית מחקר במכון הרטמן

"ומי יודע אם לעת פזאת, הגעת למלכות"/ רבקה לוביץ'

כלומר בליל הסדר. מרדכי שלח לאסתר ושאל כיצד עולה בדעתה לבטל את ליל הסדר. אסתר, על פי המדרש, השיבה למרדכי: "זקן שבישראל למה הוא פסח"? כלומר: מה יעזור לך אם תשמור את פסח בשנה הזאת אם בשנה הבאה לא תהיה כאן ולא תוכל לשמור עוד פסחים? קביעה זו של אסתר מוכרת לנו במילים אחרות כ "חילל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה" או "עת לעשות לה' הפרו תורתך". על פי המשך המדרש: "שמע מרדכי והודה לדבריה". בשילוב עם המדרש המספר שמרדכי היה ראש הסנהדרין בימיו, יש לנו כאן רעיון מרחיק לכת. אסתר מורה לכל היהודים בשושן שלא לקיים את חג הפסח. ראש הסנהדרין מנסה לחלוק עליה אך נכנע לטיעוניה ההלכתיים ומקבל את פסיקת ההלכה שלה.

אכן, אסתר מהווה דוגמה ומודל לא רק לכל אישה הנמצאת במצוקה, אלא לכל אדם, אישה או איש, המבקשים להתרומם ממקום של פאסיביות, מסכנות וקורבניות למקום של מנהיגות ועשייה. אסתר מהווה מודל למי שמבקש להיאבק נגד הממסד, אך אינו מבקש להרוס אותו. אסתר אינה בועטת בממסד המלוכני כמו שעשתה ושתי לפנייה; היא אינה עוברת על חוקים באופן בוטה - כמו תמר, אלא פועלת בתוך כללי המשחק הקיימים.

ה"אסתריות" של היום פועלות בכמה מישורים - כולם במסגרת ההלכה, וכולם מתוך תקווה להציל לא רק את הנשים אלא את המערכת הדתית כולה. מצד אחד הן מעודדות את בית הדין לפסוק כמה שיותר חיובי גט לסרבנים, ומצד אחר הן מעודדות את בית המשפט לקבוע שסרבנות גט היא עוולה משפטית שיש לפסוק בגינה פיצויים. בזירה אחרת לגמרי מעודדות ה"אסתריות" של היום את הזוגות הצעירים לחתום על הסכמי קדם נישואין הקובעים קנס לצד המעגן ואף קובעים כי קידושין לא יחולו במצב של פירוד בני הזוג.

ובנימה אישית, זכיתי לחיות בדור בו נשים לומדות תורה, מעיזות לומר את אשר עם ליבן ונשמעות אף בבית הדין הרבני כטוענות רבניות. לא פעם הרגשתי קול קטן לוחש לי באוזן: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות".

רבקה לוביץ', מרכז צדק לנשים וקואליציית עיקר

אין יום מתאים מתענית אסתר לציין בו את יום העגונה. ביום העגונה אנו מבקשים להיזכר בכל המקרים של נשים שמעמדן כנשים נשואות הוא בעל כורחן. הן נשואות על הנייר בלבד, אך ללא כל חיי נישואין בפועל. נשים אלה קשורות לגברים שאינם רוצים או אינם יכולים לשחרר בגט. הדמות הקרובה ביותר לעגונה הקלאסית היא תמר, המופיעה בספר בראשית. תמר התאלמנה מער ואח"כ מאונן ונדרשה לחכות עד אשר יגדל האח הצעיר שילה, ויגיע לפרקו על מנת ליבמה. גורלה היה במידה מסוימת דומה לגורלן של נשים עגונות ומסורבות גט כיום - היושבות לבדן ורואות כיצד שערותיהן מלבינות. תמר לקחה את העניינים לידיים שלה לגמרי, וברוב חוצפתה נכנסה להיריון באופן שנחשב בימים ההם לחלוטין בלתי חוקי, עד כדי כך שיהודה דרש: "הוציאהו ותישרף". ייתכן, אם כך, שהיה צריך לקבוע "יום תמר". אבל מכיוון שאיננו מבקשים להוסיף "ימים טובים" לישראל, ואולי אף מכיוון שתמר מעט נועזת עבור רובינו, העדפנו לחפש גיבורה אחרת ולהיאחז ביום שכבר קיים. ובכן, אין יום מתאים מתענית אסתר לציין בו את יום העגונה, ולעגן בכך את המאבק שמקיימת עיקר, קואליציית ארגונים למען עגונות.

דמותה של אסתר מרתקת. היא אינה הבחורה הנועזת אשר עושה מעשה חד פעמי נגד הממסד ומושיעה את עצמה מבידוד. היא אישיות מורכבת שעוברת תהליך אל מול עיני הקורא. דווקא בשל כך - קל לנו, ובמיוחד לנשים, להזדהות איתה. אסתר עוברת מהפך תודעתי מהיות אישה קטנה המקבלת הוראות מדודה לאישה אקטיבית, יוזמת, אשר עסוקה בצורכי הכלל ובהצלת האומה כולה. מן הרגע בו אסתר מבינה (בעזרת מרדכי המטיח כנגדה: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות") שיש לה תפקיד קריטי בהצלת האומה - היא פועלת ללא ליאות ומוציאה לפועל את תוכניתה. אסתר לא רק מתכננת אסטרטגיה מתוחכמת כיצד להפיל את המן ובניו, אלא היא גם פועלת למען האחדת העם ("לך כנוס את כל היהודים") בתפילה ובצום סביב פועלה.

חז"ל הוסיפו את הנופך הדתי-הלכתי לדמותה. מן המדרש באסתר רבה ח' ז' עולה כי אסתר הייתה פוסקת הלכה חכמה ונועזת. המדרש מספר כי מי הוצם נפלו בתאריכים ט"ו, ט"ז ו- י"ז בניסן,

מי שבנך להתרת עגונות ומסורבות גט/ יעל לוי

את תפילת "מי שבנך להתרת עגונות ומסורבות גט" חיברתי בקיץ תשס"ו (2006). תפילה זו היא עתירה כלפי שמים לסיוע בהתרת העגונות ומסורבות הגט מכבליהן וממוסרותיהן. למרות המודעות ההולכת וגוברת בשנים האחרונות לגורלן של העגונות ומסורבות הגט באשר הן, וחרף ההצלחות שניכרו ושנרשמו בהתרת עגונות אחדות, התופעה המצערת של הימצאות עגונות ומסורבות גט עודנה מהלכת בקרבנו, ועדיין מצריכה תפילה עד לביטולה ולמיגורה כליל.

* * * *

מחד גיסא, תפילת "מי שבנך להתרת עגונות ומסורבות גט" אינה מזכירה באורח מפורש את המאמצים האנושיים שראוי שהציבור ינקוט לטובת העניין. אולם מאידך גיסא, מובן שהיא כלל אינה באה לבטלם או להפחית מערכם. נחוצה ודרושה בעת ובעונה אחת פעילות בשני המישורים והמרחבים הללו כאחד. באופן דומה, תפילות למציאת הזיווג אינן מכלילות במסגרת תכניהן את מוטיב ההשתדלות שעל האדם התר אחר זיווגו לעשות, אלא מתמקדות בהיבט הבקשה מהקב"ה שימציא לו את זיווגו הראוי.

תפילת "מי שבנך להתרת עגונות ומסורבות גט" מיוסדת כולה על מקורות ידועים, ויונקת מנוסחאות תפילה מוכרות. היא מיועדת בראש ובראשונה להיות נישאת בציבור בבתי הכנסת בשבת כאחת מבין תפילות "מי שבירך" הנאמרות. נראה כי מקום מתאים לאמירתה הוא לאחר תפילת "מי שבנך" לחיילי צה"ל.

תפילת "מי שבנך" פורסמה והופצה לראשונה בשנת תשס"ז (2007) לקראת יום העגונה הבין-לאומי הקל מדי שנה בתענית אסתר, אז נקלטה התפילה והתקבלה ברבים בפרק זמן קצר, והיא נאמרת עתה בקהילות רבות בארץ ובחו"ל. בשנה הנוכחית, שנת תש"ע (2010), חלה השבת הקודמת

מי שבנך להתרת עגונות ומסורבות גט

יעל לוי

מי שבנך אבותינו אברהם יצחק ויעקב ואמותינו שרה רבקה רחל ולאה, הוא יזכר ויפקד לטובה את כל נשות ישראל העגונות ומסורבות הגט, ויעזר ויגן ויושיע להן, ויוציא ממסגר נפשן לחיותן כהיום הזה. האל העונה בעת צרה, הפודה ומציל בכל עת צוקה, הוא יענה את הנשים הצרות אלמנות חיות וישמע קול צעקתן, ויבטל וישנה לטוב את מחשבת הבעלים המסורבים לתת לנשותיהם גט, כי הוא אלהי כל בשר, הממנו יפלא כל דבר. אהיותינו בנות ישראל הנתונות בצרה ובשביה - המקום ירחם עליהן, ויוציאן מצרה לרחוקה ומאפלה לאורה.

האל המוציא אסירים בפשרות, יתן בלב דיני ישראל רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה' להתיר את כל הנשים העגונות ומסורבות הגט מכבליהן, להקים שכניה מעפרה, שכל המתיר עגונה אחת פאלו בנה אחת מחרבות ירושלים העליונה. ויקים בהן מקרא שכתוב: "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אפלהו ואכבדהו".

מלך מלכי המלכים יעמד לימני, וירם את קרנך, יעלה להן ארבה ומפרא, ולא יהיה להן עוד שאת ושקר. ויזפו לבנות בתים נאמנים בישראל. בעבור שכל הקהל הקדוש הזה מתפלל עליהן, השתא בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

עיצוב גרפי: סמדר מונט

ליום העגונה הבין-לאומי בי"ג באדר גופו - מועד אשר כרגיל חל בו תענית אסתר. נראה גם כי מלבד נשיאת התפילה בשבת שלפני יום העגונה הבין-לאומי, אפשר וראוי לאמרה בציבור בתענית אסתר עצמה. התפילה מתאימה להיות נישאת לעתים מזומנות יותר, וייתכן לדוגמה שיהיו קהילות אשר ימצאו לנכון לאמרה מדי שבת מברכים, או אפילו מדי שבת בשבתו, או כתפילה למען התרת עגונה ספציפית.

ד"ר יעל לוי היא בין היתר עורכת קובץ התפילות, "שיים שלום", תפילות לשלום העולם, אסופה מתוך 'ליקוטי תפילות', שראה אור לאחרונה בהוצאת "מגיד" (קורן) בירושלים.

מראי המקום לתפילת "מי שבנך" יפורסמו באתר התנועה www.toravoda.org.il

חדש!!!
החבורת הראשונה במזים "עצה לדרך" - הנחלת ערכי הציונות הדתית לדור הבא:

אתחלתא דתקווה
הציבור הדתי-לאומי נמדינת ישראל
השכונות החדשות בבית שמש
מרב חיים נבון

• האם מדינת ישראל היא אתחלתא דגאולה? אם לא, מהו ערכה הדתי, אם בכלל? • האם המדינה היא אכזבה? • האם עלי לשמור על חוקי המדינה, לשלם מיסים ולציית לחוקים? • מה עושים כשיש סתירה בין ההלכה לחוקי המדינה?

על שאלות אלו ועוד מנסה הרב חיים נבון לענות בחוברת זו, העוסקת בשאלת מעמדה של המדינה מבחינה הנוטית ובשאלת החובה ההלכתית לציית לחוקי המדינה ולפקודות הצבא. כל זאת מתוך מגמה בסיסית של נאמנות ואהדה כלפי המדינה, ובסגנון קולח ורהוט.

להזמנת חוברת: 03-6072739, www.toravoda.org.il
בהוצאת נאמני תורה ועבודה והקיבוץ הדתי

הדור החדש של תורה ועבודה נפגשים - אתם תהיו שם? פרויקט "עת לעשות" שמח להזמין את הצעירים לשבת סמינריונית על

ההלכה האישית
בהשתתפות:
• הרב יצחק בן דוד • הרב זאב קיציס
• הגב' שולמית רוזנברג-קיציס

מבצע-חבר מביא חברים!
4 חברים נרשמו בזכותך?
תקבלי במתנה את החוברת הראשונה מסדרת "עצה לדרך" - **"אתחלתא דתקווא"** - מאת הרב חיים נבון

על הנער הדתי היום לעסוק בשני תחומים עיקריים - הראשון הוא להכשיר את עצמו לקראת הבאות, תוך תשומת לב מיוחדת לפיתוח החזון והחלום של דמותה של תורת ישראל. השני הוא להתחיל לפעול כבר היום לתיקון האדם ולתיקון העולם, במעגלים חולקים ומתרחבים. כך מתקדמים - הרב יובל שרלו

שבת פרשת ויקרא, ד-ה' בניסן, 19-20.03.2010 במכינה בגבעת שמואל
לפרטים והרשמה: 0523819613 et.lasot@gmail.com
ההרשמה כרוכה בתשלום סמלי של 50 שקלים